

Volwassenen onder elkaar

door Dave van Ooijen¹

Yanis Varoufakis, de flamboyante minister van Financiën van Griekenland, speelde in 2015 een cruciale rol tijdens de Griekse schuldencrisis. Terwijl hij slechts 162 dagen minister was, was hij in die periode niet van de televisie en de voorpagina's van kranten weg te slaan. Wat we zagen waren intense en intensieve onderhandelingen op leven en dood. Met de Europese Commissie, het IMF en de Europese Bank. Wat we volgens Varoufakis evenwel niet zagen waren de dreigementen, de verborgen agenda's, de chantage en het verraad. In het boek 'Volwassenen onder elkaar' doet Varoufakis een boekje open over wat de Grieken en inwoners van Europa in die periode niet te zien kregen. Volgens sommige recensenten is het boek, dat voor een belangrijk deel gebaseerd is op in het geheim opgenomen gesprekken en vergaderingen, een van de beste politieke memoires aller tijden. NRC Next noemde het een adembenemende non-fictiethriller. De Volkskrant noemde het boek even indiscreet als meeslepend. En inderdaad, van deze omschrijvingen is geen zin gelogen. Het boek leest als een trein.

Insiders en outsiders

Hoewel het boek volgens de cover een bloedstollende, waargebeurde thriller wordt genoemd over hoe de macht werkelijk wordt uitgespeeld in Europa, kan niet gezegd worden dat alles wat er in staat ook werkelijk zo gebeurd is. Het is het verhaal van slechts één van de hoofdrolspelers en daarbij dus vanaf het begin af aan gekleurd. Mijns inziens wordt al vrij in het begin van het boek, wanneer Varoufakis verslag doet van zijn nachtelijke ontmoetingen met Larry Summers, minister van Financiën onder Bill Clinton, aangegeven waarom Varoufakis al na 162 ontslag heeft genomen. Summers waarschuwde Varoufakis voor het naderende onheil. 'Er zijn twee soorten politici', zei Summers. 'Insiders en outsiders. Outsiders geven prioriteit aan hun vrijheid om hun versie van de waarheid te zeggen. De prijs voor die vrijheid is dat ze worden genegeerd door insiders, de mensen die de belangrijke beslissingen nemen. De insiders volgen een onschendbare regel: keer je nooit tegen andere insiders en praat nooit met outsiders over wat insiders zeggen of doen. En hun beloning? Toegang tot vertrouwelijke informatie en de kans, zij het geen garantie, om invloed te hebben op machtige mensen en op uitkomsten'. 'En Yanis', zei hij, 'tot welke categorie behoort jij? Het antwoord van Varoufakis is even ontvankelijk als ontluisterend. 'Ik ben een geboren outsider' zei hij, 'maar kan me als een natuurlijke insider gedragen zolang het nodig is'(...)en zal niet aarzelen het gedrag van insiders aan de grote klok te hangen en terug te keren naar de periferie, waar ik van nature toch al het meeste in mijn element ben'. Het was de voorbode van het naderend ontslag dat later zou volgen.

Volwassenen onder elkaar

Op diverse plaatsen in het boek wordt duidelijk dat Varoufakis eigenlijk al vanaf het begin een outsider is geweest en opmerkingen van insiders niet op waarde heeft weten in te schatten. Zo memoreert Varoufakis op diverse plekken een uitspraak van Christine Lagarde, de managing director van het Internationaal Monetair Fonds, die eens tijdens de vele onderhandelingen eens verzuchte

¹ Dave van Ooijen studeerde sociologie en politicologie aan de Universiteit van Amsterdam. Zijn blogs en artikelen verschijnen onder meer op zijn website: www.davevanooijen.nl.

dat we het drama alleen als 'volwassenen onder elkaar' kunnen oplossen. Varoufakis zegt dat Lagarde gelijk had. 'Er was een schromelijk tekort aan volwassenen in veel van de ruimtes waar dit drama zich voltrok'. Volgens Varoufakis was behoefte 'aan volwassenen in de Eurogroep, in Berlijn en in Maximos' (de officiële residentie van de Griekse minister-president). Het probleem was volgens Varoufakis dat op alle drie de plaatsen maar weinig volwassenen te vinden waren. Het waarheidsgehalte van Varoufakis interpretatie van de uitspraak van Christine Lagarde is evenwel twijfelachtig. Van diverse kanten ging de uitspraak van Lagarde namelijk over het onvolwassen gedrag van Varoufakis. Van diverse kanten ook werd zijn kennis over de crisis en hoe die op te lossen ernstig betwijfeld. Zo zegt de Oostenrijker Thomas Wieser, voorzitter van de ambtelijke Eurogroep Werkgroep die de Eurogroep, de vergaderingen van de Europese ministers van Financiën, voorbereide, onlangs in de Volkskrant (10 februari 2018) dat Varoufakis', die de toenmalige voorzitter van de Eurogroep Jeroen Dijsselbloem 'een radertje in de machine noemde die hij zelf niet begrijpt', dat het misschien eerder Varoufakis zelf was 'die de machine niet begreep'. Op de vraag 'Wie redde Griekenland?' zegt Wieser in het interview: 'Griekenland zelf, het was aan Tsipras (de Griekse premier) of hij het voorstel zou accepteren of niet. Maar zonder Dijsselbloem was er nooit een voorstel gekomen'.

Jeroen Dijsselbloem

Varoufakis heeft slechte herinneringen aan de vergaderingen van de Europese ministers van Financiën. 'Als je psychopaat bent en je smult van conflict, dan is de Eurogroep 'the place to be'', zegt hij in het boek. Met name Jeroen Dijsselbloem moet het in de ogen van Varoufakis ontgelden. Zo komen we in het boek zinnen tegen als 'de voorzitter van de Eurogroep haalde opnieuw zijn schouders op en grijsde', 'de ongemaniëerde voorzitter van de Eurogroep die wegliep' en 'Dijsselbloem, een fanatieke ideoloog die op enorme schaal menselijk lijden heeft veroorzaakt met zijn onbuigzame ideologie en economische incompetentie'. Na lezing van het overigens zeer fascinerende boek blijft bij mij toch één beeld overeind staan. En dat is dat Varoufakis een enorme ijdeltuit is die een half jaar als een olifant door de porseleinkast heeft gelopen. Iemand die zo sterk in zijn speltheoretische inzichten geloofde en zo onbuigzaam was, dat de ministers in de Eurogroep al snel genoeg van hem kregen en zij bij monde van Dijsselbloem bij de Griekse premier Tsipras aandrongen op zijn verwijdering. Wat Tsipras uiteindelijk na zes maanden ook gedaan zou hebben als Varoufakis zijn ontslag niet zelf zou hebben ingediend.

Een goede keuze

Terwijl Varoufakis het nog geen 162 dagen volhield als minister, waren er 'at the end' uiteindelijk alleen voor Dijsselbloem lovende woorden. Zo zegt Thomas Wieser in de Volkskrant van 10 februari 2018: 'De machtigste man afgelopen jaren was de Duitse minister Wolfgang Schäuble. Maar iemand die nog meer wist dan Schäuble was Jeroen Dijsselbloem. Dat was duidelijk vanaf zijn eerste optreden in de Eurogroep. Een aantal van ons keken elkaar aan en zei: dat is de volgende voorzitter van de Eurogroep. En dat was een goede keuze, niet alleen in hoe hij de Eurogroep managede maar ook hoe ongekend nauwkeurig hij de vergaderingen voorbereide'. Uiteindelijk heeft Jeroen Dijsselbloem niet alleen zijn vier jaar als voorzitter afgemaakt, maar werd deze periode in november 2017 zelfs nog met een half jaar verlengd ook al was bekend dat hij in half jaar geen Nederlands minister van Financiën meer zou zijn. Dijsselbloem is uiteindelijk vijf jaar voorzitter van de Eurogroep geweest (vanaf 21 januari 2013). Met uitzondering van Varoufakis waren alle andere hoofdrolspelers lovend over hem.

Niks dan lof

Als afsluiting daarom een paar uitspraken van enkele andere hoofdrolspelers over Dijsselbloem, zoals deze door Marc Peeperkorn werden genoteerd en verschenen in de Volkskrant van 5 december 2017: 'Dijsselbloem is een zeer sterke voorzitter geweest' (Moscovici, de Franse minister van Financiën). 'Dat de euro en de eurozone er nu zoveel beter voor staan, dat de economische groei weer terug is, is zeker ook aan Dijsselbloem toe te schrijven. Zijn rol daarin is groot geweest' (Schäuble, de Duitse minister van Financiën), 'Dijsselbloem is er in geslaagd tot compromissen te komen zonder het wezenlijke van de monetaire unie te verloochenen. Hij combineerde tactisch diplomatiek inzicht met grote vasthoudendheid' (Van Overtveldt, de Belgische

minister van Financiën), 'Hij was een eerlijke bemiddelaar, niet in de laatste plaats voor Griekeland' (Tsakalotos, de Griekse minister van Financiën). Met name deze laatste uitspraak van de na Varoufakis aangetreden Griekse minister van Financiën geeft een totaal ander beeld dan dat Varoufakis in zijn boek beschrijft. Of zoals de Duitse minister van Financiën Schäuble het volgens Peepermkorn zegt: 'Dijsselbloem had het meeste geduld met Varoufakis. Wij hadden allemaal al lang genoeg van deze man, maar Dijsselbloem bleef maar praten'.

'Volwassenen onder elkaar' is, ook al is de werkelijkheid op onderdelen mogelijk anders dan dat Varoufakis in zijn boek beschrijft en geeft het boek niet altijd een getrouw en juist tijdsbeeld van een van de meest turbulente periodes uit de Europese geschiedenis, een adembenemend en spannend boek dat het lezen meer dan waard is. Het boek is met andere woorden een absolute aanrader.

Yanis Varoufakis, 'Volwassenen onder elkaar. Mijn gevecht met het Europese establishment', De Geus, 2017, 637 pagina's, € 29,99